

לטעון היינו על קבלת תורה שבע"פ. וכשאמר רבא הדור קבלוה בימי אחשורוש מאהבת הנס, ושוב בטלה טענת אונס, היינו נמי על תורה שבע"פ דוקא.

והטעם שקיבלו אז את התורה שבע"פ, לפי שראו כמה גדול כח תורה שבע"פ, בהא אמרינן במס' מגילה (טו). על הפסוק ויעבור מרדכי, אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית, וברש"י שם פ"י שהרי ב"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן הדת בשושן, וי"ד וט"ו וט"ז התענו, ובט"ז נתלה המן בערב, נמצא שעברו אז על מצות התורה, שהרי התענו ביו"ט.

אמנם היה זאת מכח תורה שבע"פ, שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, וע"י התענית נעשה להם נס וניצלו מן הגזירה, אע"פ שעברו על מצות התורה שבכתב במה שהתענו, ולזה כשראו כן קיבלו עליהם מרצון לשמור תורה שבע"פ מכאן ולהבא.

וזהו כוונת רש"י שכתב מאהבת הנס, דהיינו ע"י שראו שנעשה הנס ע"י קיום תורה שבע"פ.

והנה ידוע מספה"ק (עיי' במפרשים על המשנה ריש אבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע) דמשה רבינו ע"ה היה היסוד של תורה שבכתב, ויהושע בן נון היה היסוד של תורה שבע"פ הנמסרת לחכמים מדור דור.

ולזה כשתיקנו אז לזכר הנס זמן מיוחד לכרכים המוקפים חמה, שיהיו עושים פורים ביום ט"ו באדר, תיקנו זאת למוקפים מימות יהושע בן נון. לפי שהוא היה היסוד לתורה שבע"פ, שעל ידה נעשה הנס.

(מספר חמודי צבי. הובא בליקוטי רא"ם שבסוף ספריו - שנדפסו מחדש)

★★

הר"ן בפירושו להרי"ף, מביא בתחילת מסכת מגילה, את הסברו הנפלא של הרמב"ן, לטעם שחילקו חז"ל בין פרזים למוקפים. הוא מסביר זאת בדרך הפשט, שהפחד של היהודים שישבו אז בערים הפרוזות, שהיו פרוצות לכל אויב, היה גדול לאין ערוך מהפחד שהיה לאלה שישבו בכרכים המוקפים חומה והיתה להם חומה שהגינה עליהם, על כן, אמנם בעת שניצלו עשו שניהם יום טוב, כל אחד ביום שלאחר הנס, אבל בשנה הבאה, כשבאו לעשות יום טוב קבוע לזכר הנס, נקבע החג רק אצל תושבי הפרזים, שכן רק הם הרגישו

ודאי שהן מוקפין חומה מימות יב"נ, אבל בשאינן מוקפין לא אמר ושאינן מוקפין קורין ב"ד, דאז ה' במשמע רק בדידעינן ברור שאינן מוקפין מיב"נ הא בספק קורין בט"ו, ובאמת אין הדין כן כמ"ש הר"ן, לכן תני כפרים ועיירות גדולות קורין ב"ד, והיינו אותן שלא ידעינן בודאי שמוקפין הן מיב"נ, ואף אותן שבספק במשמע.

ומ"ש כרכין המוקפין חומה ולא תנא סתם המוקפין חומה כו', לכאורה מזה ראייה לדעת הרמב"ן דמוקפין אם הן כפרים שאין בהן י' בטלנין קורין ב"ד אם אינן רוצים להקדים בימי הכניסה ע"י בר"ן, לכן תנן רק כרכין המוקפין כו'.

★★

במשנה: כרכים המוקפים חומה מימות יהושע

אמר בזה רבי אהרן מנחם מענדיל מראדזימין זצ"ל: לבאר שייכות זמן יהושע בן נון לנס פורים, שקבעו חלוקת הערים למוקפות ופרזות ע"פ זמן יהושע בן נון, הוא ע"פ מאי דאמרינן במס' שבת (פח.). על הפסוק ויתיצבו בתחית ההר, א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבא לאורייתא. ופי' רש"י שאם יזמינן לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה שקבלוה באונס. אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב קיימו וקיבלו, קיימו מה שקיבלו כבר, ופי' רש"י בימי אחשורוש מאהבת הנס שנעשה להם, ובתוס' שם הקשו הרי כבר הקדימו נעשה ונשמע, ומה הוצרכו לכפיה.

וישוב על קושיא זו נמצא במדרש תנחומא (נח) וז"ל ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, והלא משעה שאמר להם מקבלים אתם את התורה, ענו כולם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט. אלא אמר להם על התורה שבעל פה, שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות, והיא עזה כמות קשה כשאול קנאתה לפי שאין לומד תורה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, עיי"ש.

ולפ"ז מאחר שכפיית ההר כגיגית היתה דוקא על תורה שבע"פ, א"כ בודאי טענת אונס שהיה להם לישראל